

деградувала. Ресурс – бо дають змогу наповнити театр справжнім життям, зробити його ближчим до людей. Грамотне поєднання літературної мови з місцевим колоритом збагачує театр, дозволяючи передати і сміх, і сльози українського життя правдиво та глибоко. Отже, вплив діалектів і суржику на сценічне мовлення може бути благотворним за умови високого професіоналізму митців і усвідомлення відповідальності за рідне слово на сцені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діалект – живе джерело розвитку української мови // Яготинський БДЮТ, 06.03.2025. URL: <http://bdut.co.ua/>
2. Корольова В. В. Суржик у мовленні персонажів сучасної української драми // Культура мови як соціолінгвістична категорія: зб. наук. праць. – 2016. – С.87–95. URL: <https://ukrsense.dp.ua/>
3. Липківська А. Наскільки українським є український театр? // Український журнал. – 2013. – №5. – С. 26–29. URL: <https://ukrzurnal.eu/>
4. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. – Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 156 с.
5. Світлична О. О., Біленька А. М. Вплив сценічного слова театру корифеїв на сучасний театральний процес // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2022. – №3. – С. 307–312.
6. Щур М. Український театр цікавий, але незрозумілий без перекладу – польська дослідниця // Радіо Свобода. – 11.09.2013. URL: <https://www.radiosvoboda.org/>

Роман ГУЦАН,

*студент Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
romangutsan@gmail.com*

*Науковий керівник – **Оксана КАРПАШ**,
кандидат мистецтвознавства, доцент
Івано-Франківськ, Україна*

Roman HUTSAN,

*student of the Carpathian National University
named after Vasyl Stefanyk
romangutsan@gmail.com*

*Scientific supervisor – **Oksana KARPASH**,
Candidate of Art History, Associate Professor
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

РЕВОЛЮЦІЯ ЧИ РЕВЕРСІЯ? УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У ФОКУСІ ЧАСУ REVOLUTION OR REVERSION? UKRAINIAN THEATRE IN THE FOCUS OF TIME

Останні два роки стали для українського театру періодом безпрецедентного підйому. Попри війну, повітряні тривоги, обстріли й евакуації, кількість вистав, фестивалів і глядачів зростає. Театр знову набув статусу суспільно важливого

простору — місця зустрічі, співпереживання, рефлексії, культурного спротиву й емоційного зцілення. Це явище вже встигло охрестити «театральним бумом». [1, с.133] Та чи маємо справу з революцією в театральному мистецтві — якісним проривом у нове? Чи, навпаки, відбувається риверсія — повернення до витоків, до класичної ролі театру в часи національних зрушень?

Війна загострила потребу в осмисленні реальності. Театр, як жива й емоційна форма мистецтва, став тим майданчиком, де суспільство рефлексує над травмою, страхом, гнівом і надією. Театри адаптувалися до нових умов: проводять вистави у бомбосховищах [2, с.140], організовують благодійні покази на підтримку ЗСУ, гастролують за кордоном і створюють нові вистави про війну, людську гідність, любов, втрату, пам'ять.

Парадоксально, але саме криза породила підйом. До 2022 року український театр ще не встиг оговтатися від пандемії, яка призвела до різкого падіння відвідуваності. Війна змінила парадигму. Люди потягнулися до культури як до простору внутрішньої підтримки та ідентифікації. Театр став важливим «порталом» у себе — у глядача з'явилася потреба у власному, українському продукті. Відтак, зали повні, аншлаги стали нормою, а квитки на найпопулярніші вистави (як-от мюзикл «Кабаре» у Молодому театрі) продаються за кілька хвилин, досягаючи цін у кілька тисяч гривень.

Цей сплеск охоплює не лише сцену, а й довкола театральний дискурс. Відновлення журналу «Український театр», ініційоване театрознавицею Ганною Шерман і редактором Віталієм Жежерою, стало маркером нового етапу театральної думки. У виданні публікуються рецензії провідних театрознавців — Олексія Палянички, Ірини Зубченко, Сергія Васильєва, Ірини Чужиної — і це відображає спробу осмислити й зафіксувати нову хвилю сценічного мистецтва.

Одним із символів цього феномену стала вистава «Конотопська відьма» Івана Уривського. Завдяки тиктоку, інстаграму й залученню молодіжної естетики, вистава набула культового статусу [3, с.7]. Поєднання фольклору, експресії, політичної алегорії та високої візуальної виразності зробило її не лише театральним, а й соціальним явищем. Танці, пісні, сцени з вистави стали вірусними, а театр — популярним серед молоді. Таким чином, театр проривається в простір масової культури, віднаходячи мову для нових поколінь.

Та поряд із цим сучасним «революційним» трендом бачимо й глибоку риверсію — повернення до історичної функції театру як простору суспільного обговорення, як у XIX — на початку XX століття. Театр корифеїв, драматургія Карпенка-Карого, реформація Леся Курбаса та його вихованців — всі вони працювали в межах боротьби за національну ідентичність, проти імперського та совіцького тиску, за право бути українцями на власній сцені. І сьогодні ця боротьба — актуальна знову. Як і тоді, театр стає зброєю: естетичною, культурною, ідеологічною.

Прикладом злиття новаторства з традицією та тим, що вже можна вважати класикою є зокрема вистави: «Наталка Полтавка» (Франківський драмтеатр, реж. Ростислав Держипільський, Назарій Панів), «Червона рута» (Театр Заньковецької, реж. Максим Голенко), «Украдене щастя» (Театр Щепкіна, реж. Дмитро Краснов). Вони поєднують видовищність, музичність, сучасний підхід до постановки з глибоко українськими темами та архетипами.

Не менш важливою є і міжнародна присутність українського театру. Вистави гастролують за кордоном, фестивалі запрошують українські трупи, критики відзначають сміливість і самобутність наших митців. Театральні форуми, як-от фестиваль-премія «Гра» [4, с.133], фестиваль комедії «Золоті оплески Буковини», Шекспірівський фестиваль в Івано-Франківську, «Мельпомена Таврії» — усе це свідчить про живу театральну екосистему.

Безпрецедентний підйом українського театр уже називають «театральним бумом». Однак чи є ця хвиля абсолютно новою? Якщо звернутися до історії, можна помітити, що український театр не вперше переживає подібний сплеск популярності.

Отже, сучасний український театр — це простір парадоксу. У ньому співіснують революція й риверсія. Він користується новими медіа, експериментує з формою, долає табу — і водночас повертається до традиції, до фольклору, до місії культурного опору. В епосі війни, коли зникають межі між мистецтвом і життям, саме театр виявився найадекватнішою формою говорити про те, що болить.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веселовська Г. Театр як жертва війни. Український театр. №1, 2024. С.128-133.
2. Чужина І. Спектакль у бомбосховищі. Український театр. №1, 2024. С.146-151.
3. Шерман Г. «Конотопська відьма» — про нашу інфантильність напередодні вторгнення. №1, 2024. С.7-9.
4. Вибрані відгуки експертів VI фестивалю-премії «ГРА» на вистави театрів Харкова, Києва, Рівного, Львова, Івано-Франківська, Дніпра, Чернівців, Одеси, Хмельницького, Луцька - прем'єри 2023 року. Український театр. №2, 2024. С.132–185.
5. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: К 90 матер. міжнар. наук. конф., 22-23 листопада 2023 р. У 2 ч. Ч. 2 / Під ред. доц. Н. Рябухи та ін. — Харків : ХДАК, 2023. — 268 с.
6. Офіційний сайт Національної спілки театральних діячів України: <https://nstdu.com.ua>.
7. Офіційний сайт театральної премії «ГРА»: <https://theatre-award.com>.

Ірина СТАДНИК,
*студентка спеціальності 026 Сценічне мистецтво
факультету мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка,
Тернопіль, Україна*
Науковий керівник – Людмила ВАНЮГА,
*завідувач кафедри театального мистецтва
ТНПУ імені В. Гнатюка,
кандидат мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Тернопіль, Україна*

Iryna STADNYK